

L'ERA DEL RECTOR

LLORENÇ BALANÀ

L'era del Rector formava part dels terrenys que contenien l'antic cementiri, l'església romànica, l'abadia i les parades de l'abadia, tot patrimoni de l'Església.

Podem suposar que aquesta era, antigament, fou completament oberta als quatre vents, sense cap de les edificacions que avui l'envolten.

Per una foto feta a finals del segle XIX sabem que en aquesta època cal Mano encara no estava edificat, però sí cal Tomàs, cal Sastre, cal Pere Mosso i cal Marino. Cal Marino és, sens dubte, la més antiga d'aquestes cases. Per la seva tipologia podem deduir que deu ser del segle XVI o XVII.

En el vint-i-vuitè número de *Quaderns de Capafonts*, ja explicàvem l'origen de les cases del Carrer Nou, entre les quals, cal Pere Fortet i ca La Tina ja formen part del perímetre de l'era del Rector. Al seu costat hi ha cal Blaió, la qual ocupa tota la part oest i que junt amb ca la Tina contenen la totalitat del que era l'església romànica situada al costat del cementiri vell per la part nord. Així doncs, tot fa pensar que es degueren repartir el terreny i, per tant, podrien ser de la mateixa època.

A tocar de cal Marino i tancant l'era per la part nord-est hi ha el garatge de cal Gravat que s'estava construint just abans de la Guerra Civil. La construcció va quedar interrompuda, entre altres raons, perquè el Pep Paleta que feia l'obra, el dia 19 de juliol, quan va arribar la notícia que la guerra havia començat, va clavar la paleta a la biga del sostre i va proclamar que plegava de treballar per anar a fer la revolució. De fet, l'obra no es va reprendre mai més i va quedar tal com és avui en dia amb la planta baixa, que sempre ha sigut el garatge on feren estada els cotxes, camions, màquina de batre, tractor, etc. i que també era el taller mecànic on el Salvador reparava tots aquests vehicles de cal Gravat. A sobre hi ha un pis pensat com a habitatge que té totes les obertures fetes, balcó i finestres, però cap envà de distribució, i també la porta d'entrada tocant a cal Marino amb les escales per accedir-hi. Els pocs elements ornamentals que es van posar eren tots de ferro forjat i modernistes. Quan als anys setanta del segle passat van deixar de gestionar la línia de passatgers i els altres negocis, el Salvador es va dedicar a fer de pagès i va edificar un afegit a la part que toca al carrer de Barrulles. Ho feu damunt d'un petit triangle de terreny, una planta baixa i un pis on va posar la seva petita granja de gallines, que com totes les que es van posar en marxa en aquell moment, va haver de tancar perquè eren massa petites i no pogueren competir amb les més grans i més tecnificades. El seu fill Jordi tenia previst enderrocar

aquest afegit que desvirtuava i enlletgia l'edifici original, però la seva mort prematura ho va impedir.

L'Era del Rector ha sigut, possiblement, la més important de les entrades del poble. D'allà sortia el camí de Prades que en arribar al Tros de l'Era enllaçava amb el de Mercaders, i també el carrer de Barrulles que és el primer tram del camí que porta a l'Ermita i que continua cap a Montblanc pel coll de Viladecabres. Aquest camí, en arribar als Plans es bifurca cap al Pont Vell per continuar cap a Farena i cap a Mont-ral. Potser per tot això que antigament ja es va emplaçar en aquest espai de davant del garatge de cal Blaió el bassot per abeurar el bestiar quan entrava al poble. Aquest bassot era similar al que hi ha a la Mussara o el que hi havia antigament a Prades. S'omplia amb l'aigua que s'escolava del Calvari i dels carrers que són propers a l'era.

Amb l'arribada de l'aigua del Damunt de la Vila al poble l'any 1917, el bassot fou substituït per una pica de pedra donada al poble pel Joan Pcurull de Cal Ferrer i que actualment és a l'Era del Pobaia fent de jardinera. Passada la guerra Civil, la pica fou substituïda per un abeurador de ciment de forma rectangular, que mantenia un nivell regular de l'aigua mitjançant una boia reguladora que sempre estava espatllada, entre altres raons, perquè la canalla la potinejàvem en tot moment.

Tot el bocí de terra comprès entre la carretera i el carrer de Barrulles (que també contenia cal Mano i un bocí erm anomenat els Boixos de cal Mano) fins abans de la Guerra Civil era conegut com el Coster del Bassot fent referència a aquesta bassa de l'Era del Rector.

Cal Marino, antigament era Cal Vicent. El nom actual prové de l'antic cal Marino que hi havia a la Costereta. Cal Vicent és una casa molt antiga i això ens ho confirma els noms de lloc com el Bosc i el Molinet del Vicent, també la font del Vicent situada uns dos-cents metres més avall del Molinet, la vinya del Vicent a les Sortasses, (darrere del picó de la Murtranera) i sobretot cal Jaume Vicent a la Barceloneta, avui cal Ricardo del Jaume Vicent. La casa té dues plantes de 123 metres cadascuna d'elles amb diferents graons edificats, un corral i un pati. A més a més disposa d'una placeta molt espaiosa que dona accés a la porta principal des de l'Era del Rector. A la paret que toca amb l'era hi ha una porta que dona a la pallissa. La porta que hi havia al cup va quedar amagada amb l'edificació del garatge de cal Gravat, i encara hi havia una altra porta que donava al carrer de Barrulles.

La distribució interior és molt peculiar, típica de les cases edificades en el pendent del turó. Hi ha un celler, un cup, una estable, un rebost, una cuina amb llar de foc, menjador i tot un seguit d'estances per a dormir. També la cort dels porcs i un pati molt espaiós.

A cal Vicent eren de cognom Corts i els de cal Marino, Terès.

La casa fou habitada fins als anys seixanta del segle passat per la parella formada per la Sisca Terès, pubilla de la casa i el seu marit Pere Boldó de cal Toni. Quan la Sisca ja era vídua, la canalla li cantava una petita rondalla per fer-la enfadar: «La Sisca Marina té un tall al peu i un altre a la panxa que no se li veu». La Sisca sortia amb l'espardenya a la mà i la canalla, cametes ajudeu-me.

El Pere tenia l'especialitat de curar d'espatlletat i tenia força parròquia, que per regla general sortia contenta per haver guarit la seva patologia i per un cost molt modest.

Cal Blaiò és una casa molt gran que tenia un corral de bestiar a l'espai que havia sigut planta de l'església. Encara conserva una paret que conté la base de l'arc de volta que era el sostre del temple, únic vestigi que ens queda.

La seva casa antiga es trobava a la Travessia de ponent, actualment cal Borràs, i el cognom associat a cal Blaió és Vendrell.

Els darrers habitants de ca la Tina tenien el cognom Balañà, tot i que ja ningú té record d'aquesta família.

No tenim constància del moment en què l'era del Rector va deixar de funcionar com a tal, només ho sabem perquè el seu nom ha perdurat en el temps i per la forma que presenta.

Durant bona part del segle XX fou el lloc d'arribada dels cotxes de línia i avui en dia encara és l'entrada al poble dels vehicles motoritzats. Sovint s'hi fa algun acte festiu, un mercadot ambulant i l'arribada de tota mena de curses i competicions, com també un punt de trobada per la gent del poble.

A continuació s'inclou un recull de fotografies que tenen com a element comú l'espai de l'Era del Rector. Els fets i la gent que hi figuren són un testimoni dels canvis radicals que s'han produït en un dels punts clau de la vida capafontina.

Les Sorts en el primer terç del segle passat. Es pot veure tot el coster de la bassa i com feien la batuda a l'Argela. També podem veure els primers ametllers. Segons sembla, antigament no n'hi havia i s'utilitzava com terra de sembrat.

Vista de les Sorts l'any 1890. Podem veure l'era del Mano sense l'edificació de la casa ni el garatge de cal Gravat. El camí d'entrada al poble és per on hi havia el bassot, no pas per l'era del Rector. L'Argela de cal Balanyà i ca l'Agneta encara no estava partida.

Fotografia: Frederic Bordas i Altarriba, Arxiu fotogràfic Centre Excursionista de Catalunya.

A la foto del primer terç del segle passat, feta des del coll de l'Abellera, ja podem veure a cal Mano, el garatge del Gravat i la carretera entrant per l'era del Rector

El Pep Blayó i l'Angelina Carretero de cal Coromines davant de cal Mano i cal Pere Tomàs. També es pot veure el rocam de sota el garatge del Gravat.

La mateixa panoràmica que l'anterior fotografia amb el Robert Vergés, Angelina Carretero de cal Coromines i Pep Blayó.

Desconegut a cavall de la mula davant cal Pere Tomàs. Podem veure el gran rocam que hi havia sota del garatge de cal Gravat. Fotografia feta durant la festa major de l'any 1958.

La Dominica de cal Xep i el seu marit el Pep Blaió (jaio). Sembla davant de cal Pere Tomàs i cal Pere Mosso

Cal Rafelet amb vistes de la volta de l'antiga església romànica amb l'únic tram de paret que encara es conserva. Aquesta era la paret de sota del petit campanar i també veiem la porta del corral de cal Blaió.

La Dolores Pocerull, casada amb el Joan Dominguet al terrat de cal Gravat. Darrera es pot veure ca la Tina i el garatge del gravat.

L'Angelina Carretero amb un cubell a les mans a l'era del Rector. Podem observar que encara no està edificat el garatge de cal Gravat.

Festa de Corpus amb un altar davant el garatge de cal Gravat. De dreta a esquerra tenim: El Blay, Pep de la Serafina, Joaquimet, Pep Toni i Cisco del Cisco Quico.

Foto de l'any 1961 amb les obres de l'arribada de l'aigua a les cases del poble.